

המכון לאסטרטגיה ציונית
THE INSTITUTE FOR ZIONIST STRATEGIES

ארגון עזאלה נגד הבדואים

מקרה בוחן: מדיניות החיסונים
בישראל בניתוח השוואתי

שמואל אייזנברג

עריכה: עדי ארבל ומיכל אחרק-ויין

תרגום מאנגלית: חנה רוטמן

פרויקט "ישראל והעמים"

ינואר 2018

שבט התשע"ח

המכון לאסטרטגיה ציונית
THE INSTITUTE FOR ZIONIST STRATEGIES

המכון לאסטרטגיה ציונית הוא גוף עצמאי הפועל למען שמירת צביונה היהודי והדמוקרטי של מדינת ישראל על פי עקרונות מגילת העצמאות. המכון פועל לשמירת זכויות האדם במדינת ישראל ברוח עקרונות החירות, הצדק, היושר והשלום של מורשת ישראל. המכון פועל למען הידוק הקשר בין יהודי התפוצות למדינת ישראל על פי ערכי הציונות. המכון עוסק בעריכת מחקרים, כתיבת תכניות והגשתן, הדרכת מנהיגים צעירים, ייזום כינוסים, סמינרים, סיורים ופעילויות אחרות למען חיזוקה של מדינת ישראל כביתו הלאומי של העם היהודי.

The Institute for Zionist Strategies is an independent non-partisan organization dedicated to the preservation of the Jewish and democratic character of the state of Israel, according to the principles of Israel's Declaration of Independence.

The Institute strives to promote human rights within Israel in the spirit of the principles of freedom, justice, integrity, and peace as prescribed by the Jewish Heritage.

The Institute strives to fortify the bond between the Jews in the Diaspora and the state of Israel, according to the values of Zionism.

The Institute engages in research, formulation and advancement of programs, training of young leadership, organization of policy conferences, seminars, and field study missions, and in other activities to strengthen the State of Israel as the National Homeland of the Jewish People.

בית החברה האזרחית, יפו 224, מיקוד : 94383 ירושלים

224 Jaffa St., 94383 Jerusalem

Tel. +972 2 581 7196

info@izs.org.il; <https://izs.org.il/he/>

תוכן העניינים

1	תקציר
3	הקדמה
3	1. מבוא
3	1.1 סקירה היסטורית
4	1.2 חיסונים בעידן המודרני
6	1.3 חסינות עדר וחסינות אישית
7	2. החיסונים בישראל
7	2.1 ההיבט המשפטי
9	2.2 התנגדות לחיסונים
14	3. מדיניות חיסונים במדינות ה-OECD
15	אוסטריה
16	אוסטרליה
17	איטליה
17	איסלנד
18	אסטוניה
18	ארצות הברית
19	בלגיה
20	גרמניה
20	דנמרק
21	הונגריה
22	יוון
23	לטביה
24	מקסיקו
24	סלובקיה
25	סלובניה
26	פולין
26	פורטוגל
27	פינלנד
27	צ'ילה
28	צ'כיה
29	צרפת
29	קוריאה הדרומית
30	קנדה
31	שבדיה
31	תורכיה
33	4. ניתוח וסיכום

תקציר

האם חוק המתנה את מתן קצבאות הילדים בקבלת חיסונים הינו קביל בחברה דמוקרטית? שאלה זו היא נושא לוויכוח בכל הנוגע למדיניות החיסונים הישראלית בשנים האחרונות.

ההתנגדות העיקרית לחוק מגיעה מארגון עדאלה, ארגון זכויות ערבי-ישראלי, אשר עתר לבג"ץ נגד החוק. על פי הארגון, החוק מפלה את הבדואים וקהילות ערביות נוספות, אשר אינם מתחסנים בשל חוסר נגישות לשירותים רפואיים. בנוסף, יש אלו הטוענים כי החוק מגביל את האוטונומיה של הורים להחליט מה הטוב ביותר עבור הילדים שלהם ולהתנגד לחיסונים ממניעים דתיים או אידיאולוגיים.

המחקר בחן לעומק טענות אלו ובדק האם המדיניות הישראלית עולה בקנה אחד עם עקרונות החברה הדמוקרטית. בין היתר, מוצגת סקירה היסטורית של התפתחות החיסונים והחוקים הקשורים בהם, המניעים השונים להתנגדות לחיסונים, והשוואה בין מדיניות החיסונים הישראלית לזו של 25 מדינות הכלולות ב-OECD. בין המדינות שנסקרו נמצאות ארצות הברית, אוסטרליה, גרמניה, תורכיה, שבדיה ומדינות רבות נוספות.

כפי שעולה מהמחקר, כל הגופים הרפואיים החשובים בעולם קובעים כי יש לנסות ולהגדיל את שיעורי המתחסנים באוכלוסייה. המדיניות והדרך לעשות זאת צריכים להיקבע בכל מדינה בהתבסס על הגורמים והנתונים הרלוונטיים לה.

כפי שניתן לראות מההשוואה, החוק הישראלי עומד בעקרונות הדמוקרטיים ואף יותר מכך. ההצעה הישראלית מקלה ביחס למדיניות הנהוגה ברוב המדינות החברות ב-OECD, וככל הנראה היא תגובה לאיום

על חסינות העדר (חיסון חלקים נרחבים מהאוכלוסייה על מנת למגר מחלות ולהגן על קבוצות פגיעות כמו נשים בהריון ותינוקות) בישראל. מעבר לכך, מהמחקר עולה כי הנגישות לשירותי רפואה בישראל גבוהה מאוד, וכי מרבית האנשים שאינם מתחסנים עושים זאת ממניעים אחרים ולא מחוסר נגישות.

הטענות של עדאלה ואחרים היוצאים נגד המדיניות הישראלית על סמך טיעונים של אפליה או פגיעה בדמוקרטיה הינן חסרות בסיס. ניתוח העובדות מערער את אמינות הטענה של הארגון כי העתירה הוגשה ממניעים הומניטריים ולא מטעמים אנטי-ישראליים. נראה כי הארגון, אשר מגדיר עצמו כ'ארגון זכויות אדם בלתי תלוי',¹ פועל נגד המדיניות הישראלית גם כאשר היא תואמת למדיניות בדמוקרטיה ברחבי העולם ולהנחיות הרפואיות המקובלות. מה שמנחה את ארגון עדאלה הוא לא הדאגה לזכויות המיעוט הערבי, אלא הרצון להכתים את שמה של ישראל. בכך, הוא בעצם פוגע בטובת האזרחים אשר בשמם הוא פונה ובמקרה זה אף מסכן אותם.

---

¹ <https://www.adalah.org/he/content/view/4135>

הקדמה

מחקר זה נערך בחסות המכון לאסטרטגיה ציונית ומציג ניתוח השוואתי בין מדיניות החיסונים במדינות ה-OECD ובין המדיניות בישראל. מטרת המחקר אינה לספק המלצות, לתמוך במדיניות החיסונים הישראלית, או להציג תמונה מקיפה של מדיניות החיסונים בכל העולם, או אפילו בקרב כל מדינות ה-OECD. במחקר נבחנת הדמוקרטיה של מדיניות החיסונים בישראל במטרה לבחון האם מדיניות זו עולה בקנה אחד עם דרישות מדינות ליברליות ודמוקרטיות בכל הנוגע למדיניות חיסונים.

1. מבוא

1.1 סקירה היסטורית

החיסון המתועד הקדום ביותר התרחש בשנת אלף לפני הספירה בסין, אז כתש אב גלדים של אבעבועות שחורות ונתן לבנו לשאוף אותם² כהגנה מפני המחלה. בעידן המודרני, מקור החיסונים בניסויים שערך אדוארד ג'נר (Edward Jenner), רופא בריטי, בסוף המאה ה-18.³ ג'נר הבחין כי בקרב האוכלוסייה הסובבת אותו, נערות חולבות אשר נדבקו באבעבועות הבקר לא הושפעו מהתפרצויות אבעבועות שחורות. בעקבות הגילוי הוא המשיך לחקור ולערוך ניסויים קליניים. החיסון המוצלח הראשון שלו, אשר נעשה בג'יימס פיפס בן השמונה נגד אבעבועות שחורות, היווה תקדים ראשוני למדע החיסון המודרני. הישגו של ג'נר זכה להכרה מיידית והוא קיבל תהודה ופרסים רבים עבור עבודתו. עד שנת 1800, יותר מ-100,000 אנשים כבר היו מחוסנים.⁴

² <http://www.historyofvaccines.org/content/timelines/all>

³ <http://content.healthaffairs.org/content/24/3/611.full>

האהדה הרבה לה זכו החיסונים הלכה וגדלה, ובשנת 1806 נחקקו החוקים הראשונים שחייבו חיסונים באיטליה.⁵ בעשור לאחר מכן, חוקים דומים נחקקו בצרפת ובשוודיה. חוק המחייב חיסון נגד אבעבועות שחורות עבר באנגליה ובוויילס בשנת 1853, ובהמשך אף הורחב וכלל קנסות ואמצעי אכיפה נוספים.⁶

אבן דרך משפטית בנושא הונחה בשנת 1905, בתיק "ג'ייקובסון נגד מסצ'וסטס": בית המשפט העליון האמריקאי אישר את זכותם של בתי ספר לחייב תלמידים להתחסן נגד מחלות שונות בזמן התפרצות שלהן.⁷ בשנת 1922, בתיק "זוכט נגד קינג", החליט בית המשפט העליון האמריקאי להרחיב את זכויות בתי הספר, ציבוריים ופרטיים כאחד, לחייב התחסנות כתנאי קבלה.⁸ עם השנים, פופולאריות החיסונים התעצמה, ומדינות רבות ברחבי העולם החלו לחייב ולעודד את אזרחיהן להתחסן.

1.2. חיסונים בעידן המודרני

השיח הבינלאומי בנושא מדיניות חיסונים מגוון ומקיף נושאים רבים: אוטונומיה אישית לעומת טובת הציבור, זכויות ההורים באשר להחלטות הנוגעות לילדיהם, ממצאים מדעיים סותרים וכיוצא בזה. בעוד הדיון מתרחש, רוב מוחלט של ארגוני הבריאות החשובים, בראשם ארגון הבריאות העולמי וכל מדינות ה-OECD, מצדדים באופן מובהק במתן

⁵ <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/BF03391666.pdf> עמוד 2

⁶ <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/BF03391666.pdf> עמוד 4

⁷ <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1449224/>

⁸ שם. ההתמקדות במדיניות האמריקאית נובעת ממעמדה הבינלאומי החשוב ומהשפעתה על קביעת המדיניות במדינות אחרות בעולם. ראה: [http://nationalinterest.org/feature/american-hegemony-here-stay-](http://nationalinterest.org/feature/american-hegemony-here-stay-13089)

חיסוני ילדים. ארגון הבריאות העולמי אף יצר רשימה מפורטת של חיסונים מומלצים ולוחות זמנים בהם מומלץ להעניק אותם.⁹

ארגון הבריאות העולמי אמנם לא נקט עמדה רשמית לגבי חיוב חיסונים בחוק, אך ב-2014 הוא ייסד תכנית פעולה עולמית במטרה לאפשר לכמה שיותר אנשים בעולם להתחסן.¹⁰ על פי הדו"ח הראשוני של הארגון, יותר ממיליון וחצי ילדים מתים מדי שנה ממחלות הניתנות למניעה על ידי התחסנות.¹¹

גם ארגון יוניצ"ף (UNICEF), קרן האו"ם לילדים, פרסם בשנת 1996 מסמך המפרט את הצלחת החיסונים במאבק נגד מחלות בזירה הבינלאומית. דוגמא מובהקת לכך היא ההצלחה במיגור מחלת האבעבועות השחורות ב-1977, אשר בזכותה ניצלו חייהם של חמישה מיליון בני אדם בכל שנה.¹²

בשנת 1998, במאמר בכתב העת "לנצט", טען אנדרו וייקפילד (Andrew Wakefield) שהחיסון המשולש (MMR) נגד חצבת, חזרת ואדמת עלול לגרום לאוטיזם.¹³ כתוצאה מכך, מיליוני הורים בריטים בחרו שלא לתת לילדיהם את החיסון.

פרסום המאמר הביא לפולמוס ציבורי וגרר ביקורות רבות, הן בשל בעיות מתודולוגיות רבות והן בעקבות חשיפת ניגוד עניינים של העומד בראשו. בהמשך, החוקרים אשר תמכו במאמר משכו את תמיכתם, ובשנת 2013 הרשויות הבריטיות שללו את רישיונו של וייקפילד לעסוק ברפואה.¹⁴ המקרה הוביל לגידול משמעותי במקרי החצבת בבריטניה. בשנת 2012

⁹ http://www.who.int/immunization/policy/immunization_tables/en/

¹⁰ http://www.who.int/immunization/global_vaccine_action_plan/SAGE_DoV_GVAP_Assessment_report_2014_English.pdf?ua=1

¹¹ ש"ד

¹² <http://www.unicef.org/pon96/hevaccin.htm>

¹³ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3136032/>

¹⁴ <http://www.cbsnews.com/news/measles-uptick-in-britain-blame-andrew-wakefields-autism-vaccine-study/> וגם: <http://www.haaretz.co.il/magazine/the-edge/1.1688057>

התגלו 2,000 מקרים של בני אדם הנגועים בחצבת, מספר שיא, והכל בגלל חשדות משוללות כל בסיס של ההורים.¹⁵

השלכות המחקר חסר האחריות של וייקפילד מורגשות עד היום. בשנת 2016 פורסם מחקר בנושא על ידי כתב העת הרפואי החשוב בארצות הברית 'JAMA'. על פי המחקר, ההופעה המחודשת של מחלות השעלת והחצבת נובעת ממבוגרים המסרבים לחסן את עצמם ואת ילדיהם ובכך מסכנים את החברה כולה.¹⁶ במחקר נוסף אשר פורסם בכתב העת, נמצא כי שיעור המתחסנים בשנים 2015-2016 עלה, מה שאולי מוכיח כי ההתפרצויות הנרחבות של מחלת החצבת גרמו להורים לחזור בהם.¹⁷ כאמור, מאז פרסום מחקרו של וייקפילד, מדינות רבות פועלות להחזיר את הגלגל לאחור ולהגביר את המודעות לחשיבות החיסונים בקרב מבוגרים וצעירים.

1.3. חסינות עדר וחסינות אישית

הדרך לרכוש חסינות מפני מחלות שונות היא או על ידי התחסנות מכוונת, או בעקבות הידבקות במחלה והחלמה ממנה. בעוד שחסינות אישית משמעה הגנה מפני מחלות לאדם הפרטי, מטרתה של חסינות עדר הינה חיסון חלקים נרחבים מהאוכלוסייה על מנת לעצור התפשטות מחלה מסוימת ולחסל אותה באופן סופי. כאשר מתקיימת חסינות עדר, הדבר יכול להביא לצמצום מספר החולים במחלה המדבקת ולהוביל למיגור כולל של מחלות מסוימות.¹⁸

חסינות עדר מהווה הגנה עבור אלו שאינם יכולים להתחסן כמו נשים בהריון, תינוקות בני יומם, חולי איידס וחולים במחלות אחרות הפוגעות במערכת החיסונית ואוכלוסיות נוספות.¹⁹ האבעבועות השחורות ומחלת

¹⁵ שם

¹⁶ <http://jamanetwork.com/journals/jama/article-abstract/2503179>

¹⁷ <http://jamanetwork.com/journals/jama/article-abstract/2585991>

¹⁸ <http://cid.oxfordjournals.org/content/52/7/911.full>

¹⁹ <http://jid.oxfordjournals.org/content/197/5/643.long>

הפוליו הן רק שתי דוגמאות מתוך שבע מחלות שחסינות עדר הצליחה לרסן ולמגר את חלקן באופן סופי.²⁰ מיגור דבר הבקר²¹ בכל רחבי העולם בשנת 1980, שהוכרז באופן רשמי בשנת 2011, היא דוגמא נוספת לריסון מחלות על ידי חסינות עדר.²²

2. החיסונים בישראל

2.1. ההיבט המשפטי

בישראל החיסון אינו חובה. הקבוצות היחידות המחויבות להתחסן הן עובדי מערכת הבריאות²³ ותלמידי מקצועות הרפואה.²⁴ בהתאם לכך, הורים אשר אינם מחסנים את ילדיהם אינם עוברים עבירה פלילית. יחד עם זאת, משרד הבריאות מעודד מתן חיסונים ופועל על מנת להפריך את המיתוס שחיסונים גורמים לאוטיזם.²⁵

בשנת 2010, במאמץ לעודד חיסון ילדים, הוחלט שהחיסונים המקובלים בישראל וכן הנדירים יותר, יינתנו בחינם בכל תחנות טיפת חלב.²⁶ תחנות טיפות חלב אינן תלויות בשירותי בריאות אחרים במדינת ישראל. הן פועלות באופן עצמאי בכל רחבי המדינה כדי לספק צרכים רפואיים של נשים בהריון, תינוקות ופעוטות.²⁷ נכון לתאריך 19 ביוני 2015, פועלות בישראל

²⁰ שם, עמ' 11.

²¹ דבר הבקר הוא מחלה שפגעה בחיות משק בכל רחבי העולם. כמעט כל העדרים שנפגעו ממחלת דבר הבקר חוסלו לחלוטין.

²² <http://www.oie.int/for-the-media/press-releases/detail/article/no-more-deaths-from-rinderpest/>

²³ http://www.health.gov.il/English/Topics/Vaccination/Pages/health_workers.aspx

²⁴ http://www.health.gov.il/English/Topics/Vaccination/Pages/health_students_vaccines.aspx

²⁵ http://www.health.gov.il/English/Topics/Pregnancy/Vaccination_of_infants/Pages/No_connection_autism.aspx

²⁶ http://www.health.gov.il/english/topics/pregnancy/vaccination_of_infants/pages/default.aspx

²⁷ http://www.health.gov.il/English/Topics/Pregnancy/health_centers/Pages/family_health_centers.aspx

לא פחות מ-1,013 תחנות טיפת חלב,²⁸ במדינה שאוכלוסייתה מונה קצת יותר משמונה מיליון איש.²⁹

הדיון הציבורי בנושא החיסונים בישראל עלה שוב לאחרונה עם כינון הממשלה הנוכחית (2015) בראשות בנימין נתניהו. סגן השר יעקב ליצמן, הממונה מטעם מפלגת יהדות התורה על משרד הבריאות, החליט לאכוף חוק אשר עבר עם כינון הקואליציה הקודמת בשנת 2009. על פי החוק, אליו התייחסה שרת הבריאות היוצאת ממפלגת יש עתיד, יעל גרמן, כחוק בלתי צודק, קבלת קצבת הילדים תהיה מותנית בחיסון הילדים. הגרסה המקורית של החוק קיצצה את קצבת הילדים ב-60% במקרים של אי מתן חיסונים, אולם בגרסתו הנוכחית החוק מתנה את קבלת הקצבה כולה בחיסון הילדים.³⁰

החוק החדש נחקק בעקבות מחקר משנת 2013, אשר הצביע על גידול בקרב המסרבים לחסן את ילדיהם מטעמים אידיאולוגיים או דתיים.³¹ דו"ח שהתפרסם על ידי משרד הבריאות ב-2014, הראה שקרוב ל-95% מהילדים בישראל מחוסנים – שיעור מחוסנים מהגבוהים בעולם. ברם, על פי הדו"ח, בקרב הקהילות הבדואיות והחרדיות בישראל הגדלות בקצב מהיר, הורים רבים עדיין בוחרים שלא לחסן את ילדיהם.³²

כמו כן, סקר שפורסם לאחרונה בנובמבר 2016, מצביע על ירידה במספר הילדים המחוסנים בישראל. באופן ספציפי יותר, הסקר מראה על ירידה באמון של ערבים-ישראלים בנוגע להמלצות משרד הבריאות לגבי חיסונים. שיעור האמון בהנחיות משרד הבריאות בקרב קבוצת אוכלוסייה זו ירד מ-

²⁸http://www.health.gov.il/Subjects/pregnancy/health_centers/Pages/Vaccination_centers.aspx?WPID=Wpq8&PN=20

²⁹ <http://www.jpost.com/Israel-News/On-the-eve-of-Independence-Day-Israeli-population-stands-at-8345000-398812>

³⁰ <http://www.timesofisrael.com/state-to-anti-vaxxers-no-vaccination-no-child-support/>

³¹ <http://www.haaretz.com/news/israel/.premium-1.527622>

97% ל-75% בלבד.³³ ייתכן שהירידה בכמות המתחסנים הביאה לחיפוש אחר חוק אשר יביא להגברת שיעור המחסונים ולשימור חסינות העדר. אולם, החוק עצמו זכה להתנגדות רבה, בייחוד בקרב שני פלחי אוכלוסייה אלו, הערבית והחרדית.

2.2. התנגדות לחיסונים

2.2.1. התנגדות על רקע דתי

העובדה שישנן קהילות חרדיות אשר נמנעות מלהתחסן באופן גורף עלולה ליצור רושם שקיימת ביהדות עמדה מנומקת נגד חיסונים. ניתוח פשוט יוכיח שזה אינו המצב. די בעובדה שהחוק קודם על ידי שר מסיעת "יהדות התורה", המפלגה החרדית ביותר בכנסת, כדי להניח שחיסונים מותרים ואף מומלצים על ידי ההלכה. "יהדות התורה" מנוהלת על ידי רבנים, וחברי המפלגה מתייעצים עם "מועצת גדולי התורה" לפני כל קביעת מדיניות.

יתרה מזאת, הרב יוסף שלום אלישיב,³⁴ שהיה אחד מגדולי הרבנים במגזר החרדי בדורות האחרונים, גרס שהורים מחויבים לחסן את ילדיהם על פי ההלכה.³⁵ ניתוח של ד"ר אדווארד רייכמן, מומחה לרפואה והלכה, גולל רשימה ארוכה של רבנים שתמכו בחיסונים עוד מהמאה ה-18, חלקם מתירים אפילו חיסונים בשבת.³⁶

בקרב הנוצרים והמוסלמים (הקבוצות הדתיות העיקריות בישראל חוץ מהקבוצה היהודית), שיעור המתחסנים גבוה יותר מאשר המתחסנים היהודים, ואין יסוד סביר להניח שיש להם התנגדות דתית משמעותית לחיסונים.³⁷ סקירה שפורסמה בכתב העת היוקרתי "ווקסין" על ידי ד"ר ג'ון

³³ http://www.israelhayom.com/site/newsletter_article.php?id=38117

³⁴ הרב אלישיב (1910-2012) נחשב עד מותו כבר סמך המשמעותי ביותר בענייני הלכה. סמכותו התקבלה כמעט באופן גורף על ידי כל פלגי היהדות האורתודוקסית בישראל ובתפוצות ולפתחו הגיעו השאלות ההלכתיות הסבוכות ביותר בעולם. הרב היה המנהיג הרוחני של "דגל התורה" - מפלגת הבת של "יהדות התורה".

³⁵ <http://www.jpost.com/Jewish-World/Judaism/Does-Jewish-law-mandate-vaccinations-326531>

³⁶ https://www.ou.org/jewish_action/12/2008/halachic_aspects_of_vaccination/

³⁷ שם עמ' 30.

ד. גרבנסטיין על תולדות החיסונים והתפיסות הדתיות ביחס אליהם, מגלה שהדתות הגדולות אינן מתנגדות לחיסונים, אלא אדרבא, הן אפילו מעודדות אותם.³⁸

2.2.2. התנגדות על רקע אידיאולוגי

מחקר שנעשה באוניברסיטת חיפה עבור 'המכון הלאומי לחקר שירותי בריאות ומדיניות בריאות' בשנת 2013, חשף כי יותר מ-40% מהילדים שלא עברו חיסון בישראל, לא חוסנו בגלל סירוב אידיאולוגי של ההורים.³⁹ פרופסור שמואל רשפון, רופא לשכת הבריאות המחוזית בחיפה, טוען כי מגמה זו משקפת "הורים שרוצים אוטונומיה על חייהם וחיי ילדיהם". אפיק הבעת החירות של ההורים מונע מילדיהם לקבל טיפול רפואי מניעתי חיוני, ומסכן את חייהם. ממצאי הדו"ח מראים כי ישנו סיכוי רב יותר לכך שילד שנולד למשפחה משכילה ובעלת רמה סוציו-אקונומית גבוהה לא יהיה מחוסן.⁴⁰

פרופסור אורנה בראון-אפל, מבית הספר לבריאות הציבור באוניברסיטת חיפה, משערת שהתופעה נובעת מהעובדה שמשפחות אלה נעזרות בשירותיהם של מרפאים הומאופתים פרטיים שאינם מחויבים להנחיות משרד הבריאות, וצורכות מידע שגוי המופץ באינטרנט נגד חיסונים.⁴¹

בנוסף, כפי שנמצא במחקרים קודמים, שיקולים רגשיים בנוגע לחיסונים הם בעלי השפעה רבה יותר על אנשי רפואה בישראל מאשר שיקולים מדעיים.⁴² אולי יש בעובדה זו להסביר מדוע רופאים שאינם מיישרים קו עם הנחיות משרד הבריאות מעבירים לעיתים הנחיות שגויות. מכל מקום, אין יסוד להניח שהחוק החדש לגבי קצבאות ילדים יהווה שיקול כלשהו בנוגע למתן

³⁸ <http://www.skepticalraptor.com/skepticalraptorblog.php/religions-state-vaccines/>

³⁹ <http://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.527622>

⁴⁰ שם

⁴¹ שם

⁴² <http://www.timesofisrael.com/health-workers-too-close-to-make-vaccination-call-study/>

חיסונים במשפחות מן הסוג הנזכר לעיל, משום שבדרך כלל מדובר במשפחות בחתך סוציו-אקונומי גבוה, בעלות מספר ילדים קטן ואמצעים מרובים.

2.2.3. ארגונים העוסקים בזכויות מיעוטים

באוקטובר 2010, ארגון 'עדאלה' העוסק "בהגנה על זכויות האדם של הפלסטינים הערבים אזרחי ישראל ועל זכויותיהם של הפלסטינים בשטחים הכבושים",⁴³ עתר לבג"ץ נגד החוק המקורי אשר התנה את קבלת קצבאות ילדים בקבלת חיסונים, בטענה שהחוק מפלה את האוכלוסייה הברדואית בנגב. בארגון טענו כי על אף שהם תומכים בחיסונים באופן עקרוני, הברדואים בנגב אינם זוכים לשירותי בריאות נגישים והחוק, למעשה, מפלה אותם.⁴⁴

על פי העתירה, אשר הוגשה בשם עשר נשים בדואיות, החוק החדש פוגע בעקרון השוויון של הילדים ובטובתם, ויש בכך פגיעה בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו.⁴⁵ סעיף 2 בחוק יסוד זה קובע: "אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם".⁴⁶ סעיף 4 בחוק קובע כי "כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו".⁴⁷

הכרעת בג"ץ דחתה את תביעת עדאלה, ופסקה שהחוק אינו פוגע בכבודם של הילדים.⁴⁸ אמנם, בית המשפט קרא להרחיב את הנגישות לשירותי הבריאות לילדים הברדואים, אך הוא לא מצא את החוק בלתי-חוקתי, מפלה או אנטי דמוקרטי. כל זאת לא מנע מהארגון להמשיך ולכלול חוק זה ברשימת החוקים המפלים את כלל האוכלוסייה הערבית.

⁴³ <https://www.adalah.org/he/content/view/4135>

⁴⁴ <http://www.adalah.org/en/content/view/8145>

⁴⁶ http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic3_eng.htm

⁴⁵ שם

⁴⁷ שם

⁴⁸ "עדאלה" נגד משרד הרווחה (פסק דין 5 ביוני 2013).

ניתוח בסיסי של העובדות מערער את אמינות הטענה של עדאלה כי העתירה הוגשה ממניעים הומניטריים ולא מטעמים אנטי-ישראליים. ראשית, לבדואים ישנה גישה חופשית למערכת הבריאות הישראלית כמו לכל שאר אזרחי ישראל. שנית, האוכלוסייה הבדואית, אשר קצב גידולה הוא מהגבוהים בעולם, חיה בפיזור רב בכפרים שאינם מוסדרים על פני שטח של 600,000 דונם, פי 12 משטחה של תל אביב. העובדה שיותר מ-40% מבני העדה הבדואית בישראל מתגוררים בכפרים לא מוסדרים מקשה מאוד על היכולת להעניק להם שירותי בריאות.

למרות זאת, על פי הנתונים של הארגון עצמו וארגונים דומים אחרים, בדואים אשר גרים בכפרים המעטים בהם אין שירותי רפואה, נדרשים לנסוע לא יותר מתשעה ק"מ עד למרפאה הקרובה.⁴⁹ על אף שאין ברשות רבים מהם מכונית פרטית, הם משתמשים בכלי תחבורה אחרים כגון גמלים וסוסים, באמצעותם הם עוברים מרחקים רבים.⁵⁰ עצם נגישותם לשירותי בריאות לאומיים במרחק כה קטן ממגורי הארעי שלהם היא הצלחה מסחררת.⁵¹

מעבר לכך, התפיסה שבדואים רבים אינם מחסנים את ילדיהם בגלל העדר נגישות לשירותי בריאות מופרכת על ידי עובדות סטטיסטיות. המחקר שהוזכר לעיל, משנת 2013, מצא שמתוך כלל הילדים שלא חוסנו במדינת ישראל רק כ-10% מהם הינם ילדים להורים חסרי נגישות וידע לגבי חיסונים.⁵²

למעשה, מערכת הבריאות הלאומית ושירותי החיסונים בחינם, בשילוב אוכלוסייה מועטה, הופכת את החיסונים בישראל לנגישים ביותר. אולם, על

⁴⁹ <http://maki.org.il/en/?p=3663>

⁵⁰ <http://www.pbs.org/lawrenceofarabia/revolt/transport.html>

⁵¹ http://www.mmi.gov.il/static/HanhalaPirsumim/Beduin_information.pdf

פי יעקב יצחק, דובר משרד הבריאות, "יש אנשים – בדואים וחרדים קיצונים – שאין להם אמון במערכת".⁵³ כלומר, נראה כי הסיבה האמיתית לשיעור המתחסנים הנמוך בקרב הבדואים, העומד על כ-90%, אינה קשורה כלל לנגישות.⁵⁴

עתה, כאשר הדברים ברורים, נעבור להצגת מדיניות החיסונים בעולם הליברלי-דמוקרטי על מנת להשוותן למדיניות החיסונים הישראלית. מטרת ההשוואה תהיה לבחון האם ישראל פועלת בתוך הגבולות המקובלים של מדיניות החיסונים הבינלאומית. בפרק הבא, אם כן, תוצג מדיניות החיסונים ב-25 מדינות נבחרות החברות ב-OECD.

---

⁵³ http://www.jewishjournal.com/israel/article/will_israel_end_child_subsidies_for_anti_vaxxers

⁵⁴ <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3668161,00.html>

3. מדיניות חיסונים במדינות ה-OECD מבוא ומתודולוגיה

הארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכלי, או בשמו המוכר ה-OECD, הינו גוף אשר שם לו למטרה לקדם יציבות וצמיחה כלכלית בעולם כולו.⁵⁵ עצם החברות בארגון, המונה כיום שלושים וארבע מדינות בלבד, היא אות לכך שמדינה היא דמוקרטית, מפותחת ויציבה, ובעלת השפעה ניכרת על השגשוג העולמי.

הבחירה במדינות ה-OECD כמדד בכל הנוגע למדיניות חיסונים, נעשתה מתוך ההכרה במעמדו היוקרתי של הארגון והדרישות הגבוהות אשר הוא מציב בפני החברות בו. כמו כן, התפיסה המקובלת היא שהוא מייצג מדינות בעלות מעמד פוליטי והישגים כלכליים. יתרה מזאת, כאמור, כל המדינות החברות בארגון הן דמוקרטיות.

בתחילה, המחשבה הייתה לבחון את כל המדינות החברות ב-OECD, אולם עם התקדמות המחקר נראה היה שדי במדגם מייצג (ורחב, יש לומר) על מנת ליצור תמונה מספיק רחבה להשוואה. בהתאם לכך, במהלך הפרק יובאו דוגמאות למדיניות בנוגע לחיסונים שונים בעשרים ושלוש מדינות שונות החברות בארגון הכלכלי, ויוצגו סטטיסטיקות אשר לוקטו מתוך מקורות רבים ומגוונים.

חשוב לציין כי אין בסקירה התייחסות לכלל החיסונים בכל מדינה, אלא התמקדות במדיניות לגבי חלק מהחיסונים. הסיבה הפשוטה לכך, היא המחסור במידע זמין על כלל החיסונים במדינות שבדקנו. מעבר לזאת, כאמור, המטרה במחקר זה היא לשרטט את המדיניות של כל מדינה על מנת

⁵⁵ <http://usoecd.usmission.gov/mission/overview.html>

לבחון האם מדיניות החיסונים הישראלית עומדת בקריטריונים של הדמוקרטיה ברחבי העולם. בהתאם לכך, זהות החיסון הספציפי בו אנו דנים אינה בהכרח רלוונטית.

בנוסף, כפי שניתן להיווכח, המדינות בדוגמאות אשר יובאו להלן מפגינות מדיניות חיסונים קשוחה, או לכל הפחות נקטו בצעדים שונים במטרה לוודא שהכול מתחסנים. בשל המבנה החברתי והחוקתי המשתנה ממדינה למדינה, ניתן לראות כי כל מדינה נעזרת באמצעים ייחודיים ושונים לטובת מטרות דומות.

אוסטריה

באוסטריה שיעור המחוסנים נגד חצבת מועט ביותר. על פי ארגון הבריאות העולמי, בכל שנה בין השנים 2009-2013, רק 76% מהילדים בני השנה באוסטריה היו מחוסנים מפני חצבת, בעוד שבשנת 1997 90% מהם היו מחוסנים. לשם השוואה, בכל המדינות הגובלות עם אוסטריה שיעור המחוסנים הוא לפחות 90%.⁵⁶

בשנים האחרונות סבלה אוסטריה משתי התפרצויות של חצבת, בשנת 2014 ובשנת 2015.⁵⁷ הסיבה להתפרצויות מיוחסת לשיעור ההתחסנות הנמוך, במיוחד בקרב עובדי רפואה.⁵⁸ על פי דובר איגוד הרפואה האוסטרי, "יותר ויותר אנשים מתנגדים לחיסונים בגלל התפיסה ש'כל שאר האנשים' מחוסנים בכל מקרה".⁵⁹

הגידול במקרי החצבת, האדמת, השעלת ומחלות אחרות, הביא את אוסטריה לחפש פתרונות שונים במטרה להגדיל את שיעור המתחסנים.⁶⁰

⁵⁶ http://gamapserver.who.int/gho/interactive_charts/immunization/mcv/atlas.html

⁵⁷ <http://www.globalpost.com/article/6525012/2015/04/22/austria-sees-increase-cases-measles-outbreaks>

⁵⁸ <http://www.healthcanal.com/public-health-safety/59301-austrian-vaccination-day-2015-why-are-%E2%80%9Cforgotten%E2%80%9D-diseases-making-a-comeback-and-what-can-we-do-about-it.html>

שם ⁵⁸

שם ⁶⁰

דרכים שונות להגדלת שיעור המתחסנים נדונו, ושיטות שונות לעידוד הורים לחסן את ילדיהם הוצעו. בין השאר, הועלתה הצעה להצביע בפומבי על 'טפילים חיסוניים' – אלו אשר אינם מתחסנים ופוגעים בשל כך בשאר האוכלוסייה.⁶¹

אוסטרליה

לאחרונה, אוסטרליה התחילה במסע לעידוד הורים לחסן את ילדיהם. שיעור המתחסנים באוסטרליה גדל באופן מהיר מאז תחילת שנות ה-2000 והגיע עד ל-92%. ברם, בשנים האחרונות חלה מגמה הפוכה וישנה ירידה במספר המתחסנים.⁶² בניסיון להילחם במגמה, ממשלת אוסטרליה, תחת הנחיית ראש הממשלה דאז, טוני אבוט, יזמה חקיקה חדשה.

התכנית פועלת לעידוד חיסונים בעזרת חינוך, תמריצים וצמצום עלויות טיפול בילדים.⁶³ בשיטת המקל והגזר, הוצעו באוסטרליה תמריצים כספיים להורים ומנגד, איום בקיצוץ קצבאות הילדים היכול להגיע עד \$15,000. זאת, במטרה לעודד משפחות ממעמד סוציו-אקונומי נמוך לדאוג לחיסון ילדיהם.⁶⁴ בנוסף, התכנית שמה קץ לפטור הדתי מחיסונים שהיה נהוג עד אז והוכפל התשלום לספקי שירותי הבריאות עבור החיסונים לכל ילד.⁶⁵ התוצאות לא איחרו לבוא. סקר שנערך באפריל 2015 על ידי עיתון ה"טלגרף", מצא ש-86% מאזרחי אוסטרליה תומכים בחיסוני חובה.⁶⁶

⁶¹ שם

⁶² <http://www.immunise.health.gov.au/internet/immunise/publishing.nsf/Content/acir-ann-cov-hist-data.htm>

⁶³ <http://www.theguardian.com/society/2015/apr/19/vaccination-crackdown-australia-announces-end-to-religious-exemptions>

⁶⁴ <http://www.abc.net.au/news/2015-04-12/parents-who-refuse-to-vaccinate-to-miss-out-on-childcare-rebates/6386448>

⁶⁵ שם

⁶⁶ <http://www.dailytelegraph.com.au/news/nsw/galaxy-poll-86-per-cent-of-australians-want-childhood-vaccination-to-be-compulsory/story-fni0cx12-1227290503812>

מלקולם טרנבול, ראש הממשלה שהחליף את טוני אבוט בשנת 2015, נקט מדיניות חיסונים קשוחה אף יותר.

איטליה

איטליה מתגאה בשיעור מתחסנים גבוה של 95% מהאוכלוסייה, אשר ייתכן מאוד ונובע ממדיניות של חיסונים נדרשים וחיסוני חובה. הדרישה באיטליה היא שילודים יחוסנו נגד דיפתריה, פוליו, טטנוס, וצהבת B, וישנם חיסונים מומלצים נגד מגוון מחלות נוספות.⁶⁷ לאחרונה, בצעד מעורר מחלוקת, הממשלה החליטה להציג תכנית להרחבת החיסונים הנדרשים. התכנית מקדמת את הרחבת החינוך וההסברה להורים בנוגע לחשיבות החיסונים, וכוללת פיקוח ואכיפת סנקציות נגד רופאים שאינם משתפים פעולה.⁶⁸

כך, על אף המחסור במספר הרופאים הפנויים לחסן ילדים, נקבע כי ילדים ללא תעודת חיסונים לא יורשו ללמוד במערכת החינוך. צעדים אלו עוררו התנגדות רבה בקרב אזרחי איטליה, בעיקר בשל הסעיף הנוגע לסנקציות כלפי רופאים.⁶⁹

איסלנד

שיעור המתחסנים באיסלנד עומד על יותר מ-95%, על אף שתכנית החיסונים הינה רשות לחלוטין. עובדה זו לא מנעה מ-82% מההורים באיסלנד לתמוך בשינוי החוק ולהפוך את החיסונים לחובה המעוגנת בחוק.⁷⁰ התמיכה הציבורית בחיסונים מסבירה את אחוזי ההתחסנות הגדולים באיסלנד למרות המדיניות הגמישה.

⁶⁷ <http://www.eurosurveillance.org/images/dynamic/EE/V19N35/art20889.pdf>

⁶⁸ <http://www.sciencemag.org/news/2015/12/new-vaccination-strategy-stirs-controversy-italy>

⁶⁹ שם

⁷⁰ <http://icelandmag.visir.is/article/most-icelanders-say-vaccines-should-be-mandatory>

אסטוניה

גם באסטוניה, בדומה לאיסלנד, שיעור ההתחסנות הוא כ-71.95%⁷¹ על אף המדיניות של חיסוני רשות בבחירה אישית.⁷² החריג היחיד הוא חובתם של עובדי מערכת הבריאות להתחסן מפני צהבת B.⁷³ בנוסף, כל החיסונים שנמצאים במסגרת התוכנית הממשלתית מוצעים חינם לכל דורש. בשנת 2011, התפרצה באסטוניה צהבת A. חקירה של וועדת הבריאות האסטונית העלתה כי העובדה שלא הוצע לציבור הרחב חיסון חינם מפני הצהבת סייעה באופן חלקי להתפרצות.⁷⁴

ארצות הברית

בכל מדינות ארצות הברית (ארה"ב) נדרשים התלמידים להוכיח כי הם מחוסנים באופן מלא על מנת ללמוד בבית הספר.⁷⁵ יחד עם זאת, תלמידים מסוימים יכולים לקבל פטור מחיסונים מסיבות רפואיות או דתיות, בהתאם למדיניות השונה בכל מדינה.⁷⁶ ביולי 2016, מדינת קליפורניה הפסיקה להעניק פטור מחיסונים מסיבות שאינן רפואיות בהמשך להצלחה של מדיניות חיסונים דומה במיסיסיפי ומערב וירג'יניה, כאשר במיסיסיפי שיעור המחוסנים עומד על 99.7%.⁷⁷

החוק החדש מתייחס לבתי ספר ציבוריים ופרטיים כאחד. על פיו רק במקרים רפואיים מסוימים יינתן פטור מחיסונים. החוק חוקק בעקבות התפרצות מחלת החזרת בקליפורניה ונוסח בהשראת החוקים הקיימים

⁷¹ http://www.unicef.org/infobycountry/estonia_statistics.html

⁷² http://www.eurosurveillance.org/images/dynamic/EE/V17N22/DAncona_tab1.jpg

⁷³ http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85397/1/9789241564632_eng.pdf עמ' 114

⁷⁴ <http://www.eurosurveillance.org/images/dynamic/ee/v16n42/art19996.pdf>

⁷⁵ <http://www.cmaj.ca/content/183/16/E1167>

⁷⁶ <https://www.romper.com/p/which-states-allow-parental-choice-as-a-vaccine-exemption-the-issue-is-tense-52338>

⁷⁷ http://www.huffingtonpost.com/entry/california-school-vaccinations_us_57b20907e4b007c36e4f99eb

במיסיסיפי ומערב וירג'יניה. מיסיסיפי לא ראתה מקרה של חזרת מזה שבע שנים ובמערב וירג'יניה לא נצפה מקרה חזרת זה 24 שנים.⁷⁸

שתים עשרה מדינות נוספת בארה"ב שוקלות לחוקק חוקים דומים.⁷⁹ החוק בקליפורניה כבר הוכיח את עצמו. שיעור המתחסנים בכל המדינה גדל לשיעור הגבוה ביותר מזה שש עשרה שנים. במחוז לגוניטאס, לדוגמה, יותר מ-90% מהילדים שנכנסו לגן חובה היו מחוסנים, כאשר בשנה הקודמת רק מחציתם היו מחוסנים.⁸⁰

בשנת 2015 הציעה פרדריקה ווילסון, חברת קונגרס דמוקרטית ממדינת פלורידה, להתנות קבלת מענקים לשירותי רפואה מונעת במדינות השונות בכך שתלמידים בבתי ספר ציבוריים יהיו מחוסנים בהתאם להמלצות הוועדה המייעצת לפרקטיקה חיסונית.⁸¹

בלגיה

בלגיה מפורסמת בשל חובת החיסון נגד פוליו. בשנת 1967 נכנס לתוקף חוק המחייב את כל הילדים לקבל חיסון פוליו לפני גיל 18 חודשים.⁸² לפי מועצת הבריאות העליונה של בלגיה, 99% מהאוכלוסייה פועלת על פי החוק אשר נתפס כמיטיב עם כלל הציבור.⁸³

בשנת 2008, שני זוגות הורים נקנסו בסך 4,100 אירו ונגזרו עליהם חמישה חודשי מאסר משום שסירבו לחסן את ילדיהם.⁸⁴ בשנת 2011, החוק הוותיק הועמד בפני ביקורת שיפוטית, כאשר ערכאת הערעור הרשיעה שני הורים

⁷⁸ שם

⁷⁹ <http://www.economist.com/news/international/21695387-some-western-countries-have-lower-vaccination-rates-poor-parts-africa-anti-vaxxers>

⁸⁰ <http://www.sfchronicle.com/health/article/State-vaccination-rates-up-sharply-in-wake-of-new-11092103.php>

⁸¹ <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/house-bill/2232/text>

⁸² <http://www.cmaj.ca/content/183/16/E1167>

⁸³ שם

⁸⁴ <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2244783/>

שהועמדו לדין על פי החוק וזוכו בערכאה נמוכה יותר. ההרשעה נומקה בכך שהחוק נועד להגן על בריאות הציבור הרחב.⁸⁵

גרמניה

גרמניה היא אחת מתוך חמש עשרה מדינות האיחוד האירופי בהן אין חיסוני חובה.⁸⁶ אף על פי כן, גרמניה ממליצה בתוקף על סדרה רחבה של חיסונים ואף מציעה אותם בחינם החל מגיל לידה ועד לגיל ההתבגרות.⁸⁷

בעקבות התפרצות חצבת בתחילת שנת 2015, קריאות לחיסוני חובה הלכו וגברו.⁸⁸ לאחר מותו של פעוט בן 18 חודשים מחצבת, שר הבריאות דאז הכריז כי "מי שמונע מילדו הגנה מסכך לא רק את ילדו כי אם ילדי אחרים".⁸⁹ ההתפרצות, אשר התפתחה על רקע הגידול בקרב המתנגדים לחיסונים, הובילה לסגירת בתי ספר רבים ובכך היוותה לא רק סכנה בריאותית, כי אם פגיעה בחינוך הילדים.

אף על פי כן, עד היום, הגרמנים דחו בכל תוקף הצעה לחיסוני חובה, מהחשש שפקידים ייאלצו לתת חיסונים בכפייה.⁹⁰ ייתכן כי מדיניות זו נובעת מהמחויבות המוחלטת של גרמניה לחירות הפרט, לאור העבר הלאומני שלה.⁹¹

דנמרק

ייחודיותה של דנמרק מתבטאת בהנהגת מדיניות של חיסוני רשות בבחירה אישית,⁹² תוך הצלחה לשמר אחוז התחסנות גבוה במגוון רחב של

⁸⁵ <http://www.lalibre.be/dernieres-depeches/belga/le-vaccin-anti-polio-reste-obligatoire-deux-parents-condamnes-en-appel-51b9170ee4b0de6db9cadb32>

⁸⁶ <http://www.eurosurveillance.org/ViewArticle.aspx?ArticleId=20183>

⁸⁷ <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3230171/>

⁸⁸ <http://www.theguardian.com/world/2015/feb/23/german-health-official-mandatory-measles-vaccinations-child-dies>

⁸⁹ שם

⁹⁰ שם

⁹¹ <http://www.socsci.uci.edu/~rdalton/germany/ch4/chap4.htm>

⁹² http://www.eurosurveillance.org/images/dynamic/EE/V17N22/DAncona_tab1.jpg

חיסונים.⁹³ רשות הבריאות והתרופות הדנית מקדמת חיסוני ילדים ומציעה תכנית חיסונים כוללת, כאשר היא מחייבת את כל הרופאים להציע חיסונים ללא כל עלות.⁹⁴ חשוב לציין כי הרשות בוחנת מקרוב את שיעור ההתחסנות. במידה והוא ירד באופן משמעותי, ייתכן ודנמרק תחיל חיסוני חובה, כפי שעשתה במאה ה-19 כנגד אבעבועות שחורות.⁹⁵

מחקר רחב יריעה שנערך על ידי חוקרים אירופאים מובילים מציע שההצלחה של דנמרק (ומדינות נוספות) בעלות מדיניות חיסוני רשות, נובעת מהעובדה ש"בעולם שבו אנשים נותנים אמון ברשויות הרפואה, ניתן לקיים יותר שיתוף פעולה עם ההמלצות הלאומיות".⁹⁶

הונגריה

הונגריה היא דוגמא למדיניות חיסונים מוצלחת ביותר. יותר מ-98% מאוכלוסייתה מחוסנים מפני כל עשר המחלות המדבקות על פי החלטת המדינה, ביניהן צהבת, חצבת ושחפת. המספרים מרשימים במיוחד כאשר מביאים בחשבון את קיומו של המיעוט הרומאני (צועני) המוטמע פחות באוכלוסייה.⁹⁷ תכנית החיסונים הלאומית הינה ותיקה מאוד בהשוואה לסטנדרט הבינלאומי, וקיימת מאז שנת 1953. הונגריה מתגאה בתוכנית המספקת חיסונים מקיפים ובכך שלא התפרצה מחלת החצבת מאז שנת 2001.⁹⁸

שיעור ההתחסנות הגבוה במיוחד בהונגריה שם אותה בקדמת הבמה בכל הנוגע לרמת המחוסנים באוכלוסייה.⁹⁹ אך הצלחה זו לא נובעת מתהליך

⁹³ http://www.unicef.org/infobycountry/denmark_statistics.html

⁹⁴ <https://sundhedsstyrelsen.dk/~media/1782C0C1B63A4F239C2908A98B3E9456.ashx>

⁹⁵ https://familysearch.org/learn/wiki/en/Vaccinations_in_Denmark

⁹⁶ <http://www.eurosurveillance.org/ViewArticle.aspx?ArticleId=20183>

⁹⁷ <http://ecdc.europa.eu/en/press/events/Documents/Hungary-Country-experience-immunisation.pdf>

⁹⁸ ש

⁹⁹ <http://www.oecd->

[ilibrary.org/docserver/download/8111101ec050.pdf?expires=1465305346&id=id&accname=guest&checksum=4900B9170BCCBA16CB1CD3C85B38E200](http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/8111101ec050.pdf?expires=1465305346&id=id&accname=guest&checksum=4900B9170BCCBA16CB1CD3C85B38E200)

ארוך שנים של בחירה חופשית, אלא להיפך: ילדים חוסנו בכפייה עם לידתם, ללא אישור הוריהם.¹⁰⁰ לאחר מכן, החל מגיל 6, הם חוסנו בבתי הספר כחלק ממבצעי חיסונים.¹⁰¹ בנוסף, מיושמת תכנית שנועדה להזכיר להורים מיידית במידה וילדם פספס חיסון כלשהו לפי לוחות הזמנים הקבועים. אם לאחר התזכורת הם עדיין אינם מופיעים לחיסונים המתוכננים, משרד הבריאות מטיל קנס בגובה עד 100,000 פורינט (כ-1,300 ₪) ללא בירורים רבים.¹⁰² סכום הקנס הוא 30,000 פורינט, שהם כשליש משכר המינימום – סכום נכבד. הקנס יוטל כמה פעמים שצריך עד שההורים יחסנו את ילדיהם.¹⁰³

הצלחת החיסונים בהונגריה, כאמור, הינה תוצאה של תכנית קשוחה ללא פטורים, כאשר החיסונים ניתנים אפילו בבתי הספר וקנסות כבדים מוטלים על מי שאינם משתפים פעולה.¹⁰⁴ פטורים ניתנים אך ורק על בסיס פרטני, אם וכאשר הוכחה תגובה קשה לחיסון ספציפי. גם במקרים אלו הפטור הוא אישי ואינו מורחב לבני המשפחה. חשוב לציין שתוכנית קשוחה זו היא למעשה גרסה מרוככת של החוק, שעד לשנת 2009 קבע כי הורים שיסרבו לחסן את ילדיהם יושלכו לכלא.¹⁰⁵

יוון

יוון היא דוגמא נוספת למדינה שבה חיסוני ילדים הם חובה.¹⁰⁶ אמנם לא כולם, אך אפילו חיסוני הרשות ביוון, כגון החיסונים מפני שעלת והמופילוס אינפלואנזה B, נפוצים בשיעור גבוה בחברה היוונית.¹⁰⁷ גורמים כגון ידע

⁹⁹ <http://www.whale.to/a/hun.html>

¹⁰⁰ שם

¹⁰¹ שם

¹⁰² שם

¹⁰³ שם

¹⁰⁴ שם

¹⁰⁵ <http://www.vaccinationinformationnetwork.com/growing-opposition-to-mandatory-vaccination-in-hungary/>

¹⁰⁶ <http://ecdc.europa.eu/en/pr>

¹⁰⁷ שם

הורי נרחב לגבי חיסונים, כפי הנראה, משפיעים על מספר המתחסנים הגבוה, ומעידים על הצלחת התכנית היוונית המשלבת בין מתן חיסוני חובה והסברה.¹⁰⁸ הילדים ביוון זכאים לחיסונים כחלק מביטוח הבריאות. ילדים שאינם מבוטחים אינם זוכים לחיסונים ללא עלות. עם זאת, ישנן הנחיות לפיהן ילדים אינם יכולים ללמוד בבתי הספר ללא הוכחה שהם מחוסנים.¹⁰⁹ באופן ספציפי, שיעור החיסון מפני חצבת ילדים עומד על לפחות 97% מאז שנת 1996, ומעיד על עצמת התכנית היוונית.¹¹⁰ כדי להמשיך בהצלחה ולאור גלי ההגירה הגדולים בשנים האחרונות, יוון החליטה להרחיב את תכנית החיסונים ללא עלות לאוכלוסיית המהגרים והפליטים.¹¹¹ ייתכן שהתכנית נובעת מרצון טוב בלבד, אך ייתכן גם ש-50,000 פליטים¹¹² יכולים להזיק באופן משמעותי לחסינות העדר אשר יוון עמלה קשות להשיג. לאחרונה הוחלט שקליטת ילדי המהגרים בבתי ספר במדינה תהיה מותנית בהשלמת תכנית החיסונים בהתאם לחוק היווני.¹¹³

לטביה

בלטביה קיימת תכנית חיסונים חובה באופן חלקי: באופן כללי מעודדים אנשים להתחסן והחיסונים מוצעים בחינם, אולם חובת חיסונים חלה רק על מוסדות.¹¹⁴ פרקטיקה ייחודית בשיטה הלטבית מחייבת את עובדי מערכת הבריאות להסביר למסרבים להתחסן את הסיכונים בדבר ולהכין חוזה סירוב.¹¹⁵ ייתכן שלאור השיטה החצי-כפויה בלטביה, המדינה יכולה

¹⁰⁸ https://globaljournals.org/GJMR_Volume13/2-The-National-Vaccination-Programme.pdf

¹⁰⁹ <http://www.enetenglish.gr/?i=news.en.society&id=1658>

¹¹⁰ <http://data.worldbank.org/indicator/SH.IMM.MEAS>

¹¹¹ <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/migration-and-health/news/news/2016/04/greece-extends-vaccination-to-refugees-and-migrants>

¹¹² שם

¹¹³ <http://greece.greekreporter.com/2016/10/06/1500-migrant-children-to-begin-school-in-greece-on-october-10/>

¹¹⁴ <http://www.cmaj.ca/content/183/16/E1167>

¹¹⁵ שם

להתגאות בכך שכ-95% מהאוכלוסייה מחוסנים מפני מגוון רחב של מחלות.¹¹⁶

מקסיקו

מקסיקו היא מדינה מתפתחת המציגה שיעור מתחסנים גבוה באופן משמעותי מזה של שכנתה הצפונית, ארצות הברית. שיעור החיסון במדינה מפני חצבת, לדוגמה, עומד על 97% מהילדים.¹¹⁷ על פי מחקר שנעשה בנושא, ההצלחה נובעת מתכנית חיסונים המוצעת בחינם ומיושמת בכפייה בד בבד.¹¹⁸ בחלק מהמחוזות במקסיקו אף ננקטה גישה קיצונית למדי. במונטריי, למשל, ברגע שהורים לא עומדים בתכנית החיסונים, אחות מגיעה אליהם הביתה לחסן את הילדים בו במקום ללא צורך באישור ההורים.¹¹⁹

תכנית החיסונים הלאומית נוצרה בשנות ה-90 של המאה הקודמת, לאחר שהתפרצות חצבת גבתה את חייהם של כ-6,000 תינוקות.¹²⁰ בתגובה, הממשלה בחרה לקדם גישה אסרטיבית בכל הנוגע למדיניות חיסונים, לוודא שכל הילדים מחוסנים. המטרה הושגה, כאמור, ושיעור המתחסנים במקסיקו הוא אחד הגבוהים במדינות ה-OECD, ובוודאי ביחס לרוב מדינות העולם.

סלובקיה

רשות הבריאות הציבורית בסלובקיה מתגאה מאוד בתכנית חיסוני החובה שלה, הקיימת מאז שנות החמישים של המאה הקודמת.¹²¹ ברשותה מאמרים המפרטים את חשיבות החיסונים, והיא מקבלת קרדיט על מיגור הטטנוס

¹¹⁶ <http://www.chop.edu/news/vaccine-requirements-vary-country-country>

¹¹⁷ <http://data.worldbank.org/indicator/SH.IMM.MEAS>

¹¹⁸ <http://www.theyucatanimes.com/2015/02/while-the-u-s-faces-the-largest-measles-outbreak-in-recent-history-mexico-has-had-not-a-single-case-since-1996/>

¹¹⁹ <http://www.chron.com/news/nation-world/article/Mexico-bests-U-S-in-vaccinations-2097615.php>

¹²⁰ שם

¹²¹ <http://www.uvzsr.sk/en/index.php/documents/12-importance-of-vaccination>

והחצבת.¹²² התכנית הובילה לשיעור של 95% מחוסנים בכל שמונת מחוזות המדינה עד תחילת שנות ה-2000.¹²³

בשנת 2015, לאחר שלראשונה נפל מספר המחוסנים מתחת ל-95%, דובר רשות הבריאות הציבורית הצהיר כי "נפילת שיעור ההתחסנות, הנובעת מתחושת ביטחון מוטעית וזלזול בחשיבות החיסונים, עלולה להיות בעלת השלכות מרחיקות לכת על מצב הבריאות – במיוחד אצל ילדים".¹²⁴ בהמשך, בית המשפט לחוקה פסק כי לקנוס הורים שמסרבים לחסן את ילדיהם הינו צעד חוקתי ואין בכך הפרה של זכויות או חירויות הפרט. החלטה זו התקבלה בברכה על ידי שר הבריאות ושירות הבריאות הציבורי.¹²⁵

סלובניה

סלובניה ידועה לשמצה במדיניות החיסונים האגרסיבית שלה, המקדמת חיסון כפוי של כלל הילדים ושל קבוצות סיכון כגון עובדי מערכת הבריאות.¹²⁶ הורים שאינם מחסנים את ילדיהם חשופים לקנס גבוה (500 אירו עבור כל חיסון), ורק במקרים נדירים ילדים מקבלים פטור בנסיבות רפואיות.¹²⁷ הקהילה הרפואית במדינה משבחת את התפקיד שממלא מערך החיסון הממוסד, ומודה כי העובדה ש-98% מהאוכלוסייה בסלובניה מחוסנים מפני המחלות הנפוצות ביותר היא הודות למוסד זה.¹²⁸ לשם השוואה, רק 50% מהאוכלוסייה התחסנו בחיסוני הרשות כגון חיסון ה-

---

שם¹²²

¹²³ http://venice.cineca.org/documents/slovakia_ip.pdf

¹²⁴ <http://spectator.sme.sk/c/20057219/vaccination-rates-fall-below-critical-level.html>

¹²⁵ <http://spectator.sme.sk/c/20053252/mandatory-vaccination-is-constitutional.html>

¹²⁶ http://venice.cineca.org/documents/slovenia_ip.pdf

¹²⁷ <http://www.sloveniatimes.com/dozens-turnout-at-rally-against-compulsory-vaccination>

שם¹²⁸

HPV.¹²⁹ כתוצאה ממדיניות החיסונים האגרסיבית בסלובניה, בעשרים השנה האחרונות נצפה בה רק מקרה אחד בודד של טטנוס.¹³⁰

פולין

פולין מנהיגה חובת חיסונים לכל הילדים עד לגיל 19.¹³¹ החיסונים ניתנים מיד לאחר הלידה, ללא הסברה להורים או מתן אישור מהם. למרות מדיניות זו, יותר מ-80% מההורים דיווחו שהם תומכים בהמשך חיסוני החובה מתוך הכרה ביתרונות עבור הילדים ושאר האוכלוסייה.¹³² כמו כן, ישנן ועדות מומחים מיוחדות אשר נועדו להתמודד עם חיסונים של פגים כדי להבטיח שאף הם מקבלים את ההגנה הנדרשת.¹³³

פורטוגל

תכנית החיסונים בפורטוגל כוללת חיסונים בחינם לכלל האוכלוסייה, כאשר לקבוצות סיכון מוצעים אף חיסונים מורחבים יותר.¹³⁴ ברם, למרות היותה מומלצת ביותר, חובת ההתחסנות אינה חלה על כלל האוכלוסייה אלא רק על קבוצות מסוימות כגון עובדי רפואה.¹³⁵ יחד עם זאת, בשל הכיסוי הנרחב יחסית והעובדה שבתי ספר רבים אינם מקבלים תלמידים ללא תעודות חיסונים, אנשים רבים מניחים שהחיסון הוא חובה.¹³⁶ פורטוגל מקפידה לשדרג ולעדכן כל הזמן את המלצותיה, ומעניקה יותר חיסונים לילדים צעירים ולפלחי אוכלוסייה בסיכון מוגבר.¹³⁷

¹²⁹ <http://www.cmaj.ca/content/183/16/E1167>

¹³⁰ <http://outbreaknewstoday.com/slovenia-reports-first-tetanus-case-in-two-decades-69285/>

¹³¹ http://venice.cineca.org/documents/poland_ip.pdf

¹³² שם

¹³³ http://www.efcni.org/fileadmin/Daten/Web/Newsletter/Oct_2012/Poland_-_compulsory_vaccinations.pdf

¹³⁴ http://venice.cineca.org/documents/portugal_ip.pdf

¹³⁵ <https://www.angloinfo.com/how-to/portugal/healthcare/pregnancy-birth/vaccinations>

¹³⁶ <http://www.eurosurveillance.org/ViewArticle.aspx?ArticleId=539>

¹³⁷ <http://www.theportugalnews.com/news/new-vaccination-programme-to-be-introduced-in-january/40573>

פינלנד

גם בפינלנד שיעור המתחסנים גבוה וישנם מעט מאוד מקרים של התפרצות מחלות הניתנות למניעה על ידי חיסון.¹³⁸ על אף שתכנית החיסונים היא לגמרי רשות, יותר מ-97% מהילדים הפינים מקבלים חיסונים חנם באופן שגרתי, על פי המלצות הוועדה הלאומית המייעצת בנוגע לחיסונים.¹³⁹ מחקר שנערך בשנת 2014 על ידי חוקר קנדי בשם תאמר עוראבי, הראה כי שיעור החיסונים הגבוה בפינלנד (כמו גם באנגליה, איטליה ופורטוגל) מתקיים הודות ללחץ חברתי גדול התומך בהתחסנות.¹⁴⁰ הלחץ החברתי לחסן את הילדים על מנת להגן עליהם, הוכח כבעל השפעה רבה יותר ממסרים ממשלתיים או מגורמי רפואה רשמיים.¹⁴¹

צ'ילה

לאחרונה, צ'ילה הציגה תכנית מורחבת לחיסונים הכוללת לוח זמנים מחייב לחיסון ילדים מגיל לידה ועד כיתה ב'.¹⁴² החיסונים ניתנים בחנם לילדים במרפאות ובבתי הספר ללא צורך באישור הורים.¹⁴³ תכנית החיסונים מורחבת ומכסה, בין היתר, מחלות כגון פוליו, שחפת, חצבת, צהבת ושפעת.¹⁴⁴

בשנים האחרונות מתקיים דיון ציבורי במדינה על השימוש בתימרוסל¹⁴⁵ בחיסונים.¹⁴⁶ שר הבריאות הצ'יליאני, ארגון הבריאות העולמי, וארגוני בריאות מובילים אחרים לא מצאו קשר בין תימרוסל לבין אוטיזם.¹⁴⁷ בכל

¹³⁸ <http://www.circumpolarhealthjournal.net/index.php/ijch/article/viewFile/18310/20999> Page 388.

¹³⁹ http://www.unicef.org/infobycountry/finland_statistics.html

¹⁴⁰ <http://www.livescience.com/43292-peer-pressure-vaccination-choice.html>

¹⁴¹ שם

¹⁴² <http://www.educarchile.cl/ech/pro/app/detalle?ID=100022>

¹⁴³ שם

¹⁴⁴ שם

¹⁴⁵ תימרוסל (Thimerosal) הוא חומר אטיל כספית המשמש על פי רוב כחומר אנטי-ספטי ואנטי-פטרייתי. בעבר נעשה בו שימוש נרחב כחומר משמר בחיסונים עד שהאיחוד האירופי ומדינות אחרות הפסיקו את השימוש בו בעקבות דאגות (לא מבוססות) של הציבור שהוא עלול לגרום לאוטיזם (על פי וויקיפדיה).

¹⁴⁶ <http://santiagotimes.cl/special-report-vaccine-law-battle-science-society/>

¹⁴⁷ שם

מקרה, בעוד השימוש בתימרוסל עומד בסימן שאלה, עצם מתן החיסונים מוסכם על כולם.

צ'כיה

צ'כיה מקיימת מדיניות חיסוני חובה קשוחה, לפיה על כל הילדים להתחסן בתכנית מקיפה בת ארבע מנות שניתנת לכל ילד במלאת לו שלושה חודשים.¹⁴⁸ ילדים נדרשים להמשיך ולקבל חיסונים נוספים על פי אותה תכנית עד הגיעם לגיל בית ספר.¹⁴⁹ הורים של ילדים שאינם מקבלים את החיסונים הנדרשים הכוללים טטנוס, MMR, צהבת ורבים אחרים,¹⁵⁰ חשופים לקנס של עד 10,000 קורונה (כ-1,500 ש"ח) וילדיהם מנועים מלהגיע לבית הספר.¹⁵¹

בקשה לרכך את המדיניות נדחתה על ידי שר הבריאות בטענה שילדים שאינם מחוסנים מהווים סכנה ממשית לחברה.¹⁵² עתירה למערכת המשפט הצ'כית בנושא נדחתה אף היא. לודוויק דנייק, שופט בית המשפט לחוקה, הסביר את ההחלטה בכך שלהורים אין אוטונומיה מוחלטת בנוגע לבריאות ילדיהם ושחיסונים הם נושא של בריאות הציבור.¹⁵³ הודות למדיניות הקשוחה בנושא חיסונים, צ'כיה זוכה לשיעור התחסנות גבוה כגון שיעור ההתחסנות מפני חצבת באוכלוסייה הכללית, העומד מעל ל-97% באופן קבוע.¹⁵⁴

¹⁴⁸ <http://politicsandpolicy.org/article/czech-parents-claim-right-avoid-vaccination-government-disagrees>

שם ¹⁴⁹

¹⁵⁰ <http://www.eurosurveillance.org/images/dynamic/EE/V17N22/art20183.pdf>

¹⁵¹ <http://politicsandpolicy.org/article/czech-parents-claim-right-avoid-vaccination-government-disagrees>

שם ¹⁵²

שם ¹⁵³

¹⁵⁴ <http://data.worldbank.org/indicator/SH.IMM.MEAS>

צרפת

מקרה שנוי במחלוקת התרחש לאחרונה בצרפת וזכה לכותרות בכל רחבי המדינה: זוג צרפתי, סמייה ומרק לרר, הואשמו בפלילים משום שלא חיסנו את ילדיהם בני השלוש וה-15 חודשים.¹⁵⁵ בני הזוג לרר הואשמו בשתי עבירות. ההאשמה הראשונה, מתוך התקנון לבריאות הציבור, היא מניעת חיסוני חובה ממי שנמצא בטיפולו של אדם או זוג כלשהו. העונש המרבי על עבירה זו הוא שישה חודשי מאסר וקנס בשווי 3,750 אירו.¹⁵⁶ ההאשמה השנייה הנובעת מהפרת הדין הפלילי, היא הזנחת החובה ההורית "עד כדי סיכון בריאות.... ילדם הקטין". עבירה זו גוררת עונש מרבי של שנתיים מאסר וקנס בשווי 30,000 אירו.¹⁵⁷

ההורים עתרו למערכת המשפט בצרפת אשר הייתה צריכה להכריע האם הדיון צריך לעבור לביקורת של המועצה החוקתית, הערכאה הגבוהה ביותר בצרפת.¹⁵⁸ ההאשמות הומרו, וההורים קיבלו בסוף שני חודשי מאסר על תנאי.¹⁵⁹

קוריאה הדרומית

במטרה למנוע את כל המחלות האפשריות, נדרשים הילדים בדרום קוריאה לעבור 12 חיסונים שונים מגיל ינקות.¹⁶⁰ הממשלה אף מחזיקה מאגר מידע ממוחשב הפתוח לכל בתי הספר היסודיים וגני הילדים, המאפשר לאנשי החינוך לצפות בתעודות החיסונים של הילדים. על אלו שאינם מחוסנים כנדרש נאסר ללמוד במוסדות החינוך.¹⁶¹

¹⁵⁵ <http://www.skepticalraptor.com/skepticalraptorblog.php/freedom-vaccinate-france-a-court-case/>

שם ¹⁵⁶

שם ¹⁵⁷

שם ¹⁵⁸

¹⁵⁹ <http://www.smh.com.au/world/french-couple-jailed-jailed-for-refusing-to-vaccinate-children-20160108-gm1thy.html>

¹⁶⁰ <http://bmjopen.bmj.com/content/5/9/e008342.full>

שם ¹⁶¹

מחקר מקיף בחן מדוע, למרות המדיניות התומכת, שיעור הילדים המחוסנים נותר נמוך ועומד רק על כ-60% מחוסנים בקרב ילדים בגיל שש. מסקנות המחקר הצביעו על כך שהתועלת כפי שהיא נתפסת על ידי ההורים, ומחסומים פוטנציאליים להורים שיביאו את ילדיהם לחיסונים היוו גורמים מכריעים.¹⁶² על מנת לעודד את ההורים לחסן את ילדיהם, המדינה מציעה תכנית חיסונים מקיפה וללא עלות לכל הילדים כחלק משירותי הבריאות הלאומיים.¹⁶³

קנדה

חוקי החיסונים הקנדים משתנים ממחוז למחוז. בעוד הסוכנות לבריאות הציבור בקנדה מביעה תמיכה נלהבת בחיסונים של אנשים פרטיים בכל שלב בחייהם,¹⁶⁴ רק שלושה מחוזות דורשים חיסונים כתנאי מקדים ללימודים בבית הספר.¹⁶⁵

מאז שנת 1982, במחוזות אונטריו וניו ברונסוויק דורשים מתלמידים הוכחת חיסונים נגד דיפתריה, טטנוס, פוליו, שעלת, חצבת, אדמת, חזרת, אבעבועות רוח ומחלות ממשפחת דלקת קרום המוח, על מנת שיוכלו ללמוד בבתי ספר.¹⁶⁶ במחוז מניטובה, על כל הילדים להתחסן כנגד חצבת.¹⁶⁷ גם במחוז אלברטה, בהתאם להנחיות הסוכנות לבריאות הציבור, שמורה הזכות למנוע מכל ילד שאינו מחוסן להגיע לבית הספר או לכל מוסד לימודים אחר במקרה של התפרצות מחלה.¹⁶⁸ הורים שלא מחסנים את

¹⁶² שם

¹⁶³ https://books.google.co.il/books?id=Mjw8CwAAQBAJ&pg=PA119&lpg=PA119&dq=south+korea+mandatory+vaccinations&source=bl&ots=b7VDDYs6TP&sig=5PStE82O-0ZdXfyGC-pzdxVP0hk&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwiz3_KNvcfQAhUHVROkHdoDDw84ChDoAQhIMAg#v=onepage&q=south%20korea%20mandatory%20vaccinations&f=false

¹⁶⁴ <http://healthycanadians.gc.ca/healthy-living-vie-saine/immunization-immunisation/index-eng.php>

¹⁶⁵ <http://healthydebate.ca/2014/05/topic/health-promotion-disease-prevention/mandatory-school-entry-vaccinations>

¹⁶⁶ שם

¹⁶⁷ שם

¹⁶⁸ <http://healthydebate.ca/2014/05/topic/health-promotion-disease-prevention/mandatory-school-entry-vaccinations>

ילדיהם בזמן חשופים לעונשים כבדים, כולל קנסות גבוהים והשעיה ארוכה מהלימודים.¹⁶⁹

בשנת 2013 באוטווה, בירת קנדה הנמצאת במחוז אונטריו, ניסו למנוע התפרצות חצבת דומה לזאת שהתרחשה באותו הזמן באנגליה. קרוב ל-1000 תלמידי בית ספר הושעו משום שהוריהם לא הצליחו להנפיק אישורי חיסונים.¹⁷⁰

שבדיה

שבדיה אינה מנהיגה מדיניות של חיסוני חובה. אף על פי כן, היא מתגאה בשיעור חיסונים גבוה במיוחד.¹⁷¹ על פי מחקר קיים, 97% מהפעוטות מחוסנים מפני עשר מחלות שנבחרו על ידי תכנית החיסונים הלאומית.¹⁷² הודות לכך, התפרצויות של מחלות כגון אדמת וטטנוס נדירות ומופיעות במקרים בודדים אחת לכמה שנים.¹⁷³ אחד ההסברים לתופעה היא תחושת הסולידריות הקהילתית בשבדיה וההבנה של אזרחי שבדיה שאם ילדיהם אינם מחוסנים הם מסכנים את מי שאינו יכול להתחסן.¹⁷⁴ ייתכן וזו הסיבה שאין צורך בתכנית חיסונים חובה בשבדיה.

תורכיה

תורכיה היא אחת המדינות הבודדות בהן נצפתה מגמה הפוכה. תכנית חיסוני החובה הפכה לגמישה יותר. בשנות השלושים של המאה ה-20, ממשלת תורכיה העבירה סדרת חוקים בהן כפתה חיסונים מפני אבעבועות

¹⁶⁹ http://mjlh.mcgill.ca/blog.php?blog_id=107

¹⁷⁰ [://www.cbc.ca/news/canada/ottawa/hundreds-of-ottawa-students-suspended-over-immunization-records-1.1380861](http://www.cbc.ca/news/canada/ottawa/hundreds-of-ottawa-students-suspended-over-immunization-records-1.1380861)

¹⁷¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/20505/faktablad-det-svenska-vaccinationsprogrammet-allman-del-for-alla-barn-engelska-2009-126-49.pdf>

¹⁷² <http://www.thelocal.se/20160608/why-most-swedes-get-their-children-vaccinated>

¹⁷³ שם

¹⁷⁴ <http://www.pri.org/stories/2015-01-29/what-sweden-can-teach-america-about-measles-vaccinations>

שחורות ושחפת. כמו כן, במהלך התפרצויות של מחלות אחרות בידה של הממשלה לחייב חיסונים נוספים.¹⁷⁵

מדיניות זו הובילה למחאות ציבוריות רבות ועתירות לבתי משפט.¹⁷⁶ נכון לשנת 2016, כל תינוק שנולד בתורכיה היה חייב לעבור סדרה של 16 חיסונים במשך השנתיים הראשונות לחייו.¹⁷⁷ בית המשפט העליון לערעורים קבע לאחרונה שעל אף שניתן (במאמץ רב) לסרב לקבל את 14 החיסונים החדשים, מדיניות החיסונים התורכית אינה חוקתית.¹⁷⁸ בהתאם לכך, בית המשפט חייב את הממשלה לנסח מדיניות חדשה שאינה מפרה את זכויות הפרט, אך המדיניות טרם נוסחה מחדש.¹⁷⁹

על פי המדיניות הנוכחית, הורים יכולים לערער על החובה להתחסן, אך אם הם מפסידים בערעור, רופא ושוטר יגיעו לבית הילד על מנת לחסנו. במקום המדיניות הקיימת, ישנה הצעה ליצור לקונה בחוק שאמנם לא תגדיר את החיסונים כחובה אבל החיסונים ייערכו ללא בקשת אישור הורים.¹⁸⁰ עד כה עדיין לא מיושמת בתורכיה מדיניות קוהרנטית לחיסונים.

¹⁷⁵ <http://aa.com.tr/en/turkey/anti-vaccination-movement-gains-traction-in-turkey/19228>

שם¹⁷⁶

¹⁷⁷ <http://www.dailysabah.com/turkey/2016/05/21/turkish-courts-shoot-down-mandatory-vaccinations>

שם¹⁷⁸

שם¹⁷⁹

שם¹⁸⁰

4. ניתוח וסיכום

המדיניות החדשה במדינת ישראל המתנה קבלת קצבאות ילדים במתן חיסונים, עומדת בקנה אחד עם מדיניות החיסונים הנהוגה במדינות החברות ב-OECD, ארגון המדינות הדמוקרטיות המפותחות. יתרה מזאת, מדיניות החיסונים הישראלית מתונה ומקלה יותר בהשוואה לרובן, החל מארצות הברית בה ילדים אינם יכולים להירשם ללימודים בבית הספר ללא אישור חיסונים, ועד לאוסטרליה בה הורים עלולים להפסיד עד \$15,000 מההטבות להן הם זכאים במידה ולא יחסנו את ילדיהם.

כאמור, בניגוד למדינות רבות, מדינת ישראל אינה כופה על הורים לחסן את ילדיהם או מדירה תלמידים מבתי ספר אם אינם מחוסנים. אלא, בסך הכול, הממשלה בחרה לאמץ מדיניות שתגביל את קצבת הילדים הניתנת למשפחות שאינן מחסנות את ילדיהן. קצבאות הילדים נועדו לסייע להורים בטיפול בילדיהם, כאשר ההורה הסביר אמור לדאוג לחיסון ילדיו. התניית הקצבאות נועדה ליצור תמריץ כלכלי לוודא שאכן הדבר מיושם לטובת כלל הציבור.

במדינות כגון איסלנד, אסטוניה ודנמרק ישנו שיעור התחסנות גבוה מרצון, ולכן הן לא נאלצות לשקול אפשרות של חיסונים בכפייה. ישראל, לעומת זאת, מתמודדת עם גידול מהיר של האוכלוסייה הבדואית ועם התנגדות אידיאולוגית לחיסונים. עליה לנסח מדיניות אפקטיבית על מנת להתמודד עם תופעות אלו ולמנוע פגיעה בחסינות העדר בישראל. הפתרונות המוצעים, כאמור, יעודדו הורים לחסן את ילדיהם, ועדיין, באופן משמעותי, הם קשוחים פחות מהפתרונות הקיימים בצרפת, ארצות הברית, אוסטרליה, סלובניה, ומדינות OECD נוספות.

הנתונים שהוצגו מעמידים בסימן שאלה את המניעים של ארגון עדאלה לעתור נגד החוק בטענה שהוא מפלה ולא דמוקרטי. עדאלה מציג עצמו כארגון זכויות אדם הפועל להבטחת זכויות הפלסטינים והמיעוט הערבי-ישראלי. אולם, נראה כי הארגון פועל נגד המדיניות הישראלית גם כאשר היא דמוקרטית על פי כל קנה מידה ופועלת בדומה למדינות דמוקרטיות מובילות ולהנחיות הרפואיות המקובלות בעולם.

עתירה זו מחזקת את העמדה כי עדאלה מונע מהצורך להכפיש את שמה של ישראל על ידי הצגתה כאנטי דמוקרטית, על אף שהיא אינה כזו. העתירה הוגשה ממניעים אנטי-ישראליים ולא מדאגה לזכויות האדם והאזרח של הברואים. באופן אבסורדי, הרצון להכתים ולפגוע בישראל בכל מחיר מביא את הארגון לנקוט צעדים אשר משמעותם פגיעה בטובת ובבריאות אזרחי ישראל, בתוכם המיעוט הערבי.

לסיכום, מדיניות חיסונים נקבעת על ידי משרד הבריאות בהתחשב בנסיבות הפוליטיות והדמוגרפיות הקיימות בכל מדינה. השאלה החשובה בהקשר זה, היא עד כמה יש למדיניות שנקבעה מקום בתוך חברה דמוקרטית. כפי שניתן לראות במחקר, מדיניות החיסונים הישראלית בהחלט נמצאת בתוך מסגרת המדיניות המקובלת בעולם בהשוואה למדינות OECD אחרות. התמריץ הכלכלי עתיד לעודד הורים לחסן את ילדיהם, כפי שאלה היו צריכים לעשות בלאו הכי.